

JOHN CHEEVER

**FALCONER
HAPİSHANESİ**

Çeviri: AYÇA SABUNCUOĞLU

♥ can
roman

JOHN CHEEVER

FALCONER
HAPİSHANESİ

Falconer, John Cheever

© 1975, 1977, John Cheever

© 2018, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2018

2. basım: Kasım 2018, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Editör: Berrak Göçer

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Saner Basım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. No: 2/4 2BC 3/4

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 35382

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3752-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750737527

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

JOHN CHEEVER

FALCONER
HAPİSHANESİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Ayça Sabuncuoğlu

♥can

John Cheever'in Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Bullet Park, 2016

JOHN CHEEVER, 1912'de Quincy, Massachusetts'te dünyaya geldi. Yazın hayatına, liseden kovulmasını öyküleştirecek başladı. İlk öykü derlemesi 1943'te yayımlandı, ilk romanı *Wapshot Kayıtları* ise 1958'de Ulusal Kitap Ödülü'nü aldı. Eserlerinde çoğunlukla Amerikan taşrasını ele alan Cheever, "banliyönün Çehov'u" olarak anılmaya başladı. 1979'da yayımlanan toplu öyküleri Pulitzer Ödülü, Ulusal Kitap Eleştirmenleri Birliği Ödülü ve Ulusal Kitap Ödülü'ne layık görüldü. 1941'de Mary Winternitz'le evlenen Cheever hayatının son yıllarına kadar cinsel yönelimiyle ilgili sıkıntılarla ve alkolizmle boğuştu. 1982'de kanserden ölmeden birkaç ay önce Ulusal Edebiyat Madalyası'yla ödüllendirildi.

AYÇA SABUNCUOĞLU, 1972'de İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'ni ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Almanca ve İngilizceden çeviriler yapıyor. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında Raymond Carver, Stefan Zweig, Heinrich Böll, Franz Kafka, Joseph Conrad, Uwe Timm, Martin Walser ve Daniel Kehlmann var.

Federico Cheever'a

Falconer'ın ana girişi –mahkûmlar, mahkûmların ziyaretçileri ve personel için tek giriş– Özgürlük ve Adalet'i temsil eden iki armayla taçlandırılmıştı, ikisinin arasında da hükümetin egemen gücü vardı. Özgürlük başlık takmış, eline de mızrak almıştı. Hükümet, zeytin dalı tutan ve avcılık okları kuşanmış federal Kartal'dı. Adalet gelekseldi; gözü bağlı, vücudunu saran elbisesi içinde hafif erotik ve bir celladın kılıcını kuşanmış. Alçak rölyef aslında bronzdu ama bugünlerde siyahı – cilasız antrasit ya da oniks kadar siyah. Bunun, insanın mahkûmluğunun gizemini sembollerle yorumlama çabasını temsilen çoğunun son kez göreceği bu amblemin, altından kaç yüz kişi geçmişti. Tahminen yüzlercesi, binlercesi, milyonlara da az kalmıştı. Armanın üstünde yer isimlerinden oluşan bir dizin vardı: Falconer Tutukevi 1871, Falconer Islahevi, Falconer Federal Cezaevi, Falconer Eyalet Hapishanesi, Falconer Ceza İnfaz Kurumu ve sonuncu, hiç kabul görmemiş olanı: Şafak Evi. Şimdi mahkûmlar tutuklu, hıyarlar memur, müdür ise amirdi. Tanrı bilir ya, ün kestirilemez bir şeydir ama Falconer –iki bin vicdansıza sağladığı kısıtlı barınma imkânlarıyla– Newgate kadar ünlüydü. Su işkencesi, çizgili mahkûm uniformaları, uygun adım yürüyüş, prangalar gitmişti, eskiden darağacının durduğu

yerde de beyzbol sahası vardı ama benim hakkında yazdığım dönemde Auburn'de hâlâ prangalar kullanılıyordu. Auburn'den gelen adamları çıkardıkları sestem tanıyabilirdiniz.

Farragut (kardeş katili, on yıl yemiş, 734-508-32 numara) bu eski, zalim yere yazın son günlerinde getirilmişti. Bacak zincirleri yoktu ama dokuz adama kelepçelenmişti, dördü siyahiydi, hepsi de ondan gençti. Ring aracının pencereleri o kadar yüksek ve pisti ki gökyüzünün rengini de ayrılmakta olduğu dünyanın ışıklarıyla biçimlerini de göremiyordu. Üç saat önce ona kırk miligram metadon verilmişti, uyuşmuş haldeydi ve gün ışığını görmek istiyordu. Şoförün trafik ışıklarında durduğunu, kornasını çaldığını ve dik yokuşlarda fren yaptığını fark etti ama insanlığın geri kalanıyla paylaştıkları bundan ibaretti sanki. Adamların paha biçilmez utangaçlığı çoğunu felce uğratmış gibiydi ama sağında kelepçeli olan adamı değil. Parlak saçlı kara kuru bir adamdı bu, yüzü çıbanlar ve sivilcelerle iğrenç bir şekilde çirkinleşmişti. "Duyduğuma göre bir beyzbol takımları varmış, beyzbol oynayabilirsem sorun yaşamam. Oyun oynayabildiğim sürece hayatta kalırım," dedi. "Beyzbol oynayabilirsem bu bana yeter. Skoru hiç takip etmem ama. Böyle top atarım. Önceki yıl North Edmonston lehine maçı bitiren bir top attım, tümsekten inip de herkesin bağırıldığını duyana kadar anlamadım. Ve hiç bedavaya yatmadım, bir kez bile. Her yerde elli sentten elli dolara kadar ödedim ama bir kez bile bedavaya voleyı vurmam. Galiba skoru bilmemek gibi bir şey bu. Hiç kimse bana isteyerek vermedi. Benim kadar yakışıklı olmayan yüzlerce erkek tanıyorum, sürekli beleşe alıyorlar ama ben bir kez bile, bir kez bile beleşe almadım. Bir kez olsun bedava alsaydım keşke."

Ring aracı durdu. Farragut'ın solundaki adam boylu bosluysu ve uzun adımlarla araçtan çıkıp bahçeye gider-

ken, Farragut'ı dizlerinin üzerine çöktürdü. Farragut ayağa kalktı. Armayı ilk ve ona göre son kez gördü. Öleceği yer burasıydı. Derken mavi gökyüzünü gördü ve kimliğini gökyüzüne, bir de karısı, avukatı, valisi ve piskoposuna yazmaya başladığı dört mektubun ifadelerine mihladi. Bir avuç insan grubunun hızlı adımlarla bahçeyi geçmesini seyretti. Derken bir sesin, "Ama çok güzel görünüyorlar!" dediğini açık seçik duydu. Zararsız biri, serserinin teki olmalıydı; Farragut üniformalı bir adamın şöyle dediğini duydu: "Sırtınızı dönmeyegörün, içlerinden biri bıçağı saplayıverir." Ama serseri haklıydı. Araçla hapishane arasındaki alanın mavisini bazılarının aylardır gördüğü ilk mavilikti. Ne kadar olağanüstüydü, gerçekten ne kadar da temiz görünüyorlardı! Bir daha hiç bu kadar iyi görünmeyeceklerdi. Gökyüzünün ışığı hüküm giymiş yüzlerine vuruyor, anlam ve masumiyet yüklüydü. "Cinayet işlerler," dedi gardiyan, "tecavüz ederler, bebekleri fırınlara atarlar, bir çiklet uğruna annelerini bile boğarlar." Sonra serseriden mahkûmlara dönüp bağırmaya başladı: "Uslu duracaksınız, uslu duracaksınız, uslu mu uslu duracaksınız..." Bağırmasını tren düdüğü, bir tazının havlaması, gece geç saatte yankılanan bir yalnızlık şarkısı ya da çılgılığı gibi yaydı.

Birbirlerini merdivenden çekerek eski püskü bir odaya çıkardılar. Falconer çok eski püsküydü ve mekânın eski püskülüğü –insanın gördüğü, dokunduğu ve kokladığı her şeyin ihmal edildiği hissediliyordu– insanda bir an ceza uygulamalarının kuşkusuz alacakaranlığında, sonunda durduğu hissi uyandırıyor; oysa mekânın kuzeyinde kiralanmış bir idam evi vardı. Parmaklıklar yıllar önce beyaz emayele kaplanmıştı ama emayele göğüs hizasında, adamların içgüdüsel olarak tutundukları noktada aşınmış, altından demir çıkmıştı. Daha uzak bir odada, onlara uslu duracaksınız diyen gardiyan zincirlerin

kilidini açtı, Farragut da diğerleri gibi kollarıyla omuzlarını serbestçe oynatabilmenin verdiği büyük zevki yaşadı. Hepsi elleriyle bileklerini ovuşturdu. “Hangi vakitteyiz?” diye sordu çıbanlı adam. “Saat onu çeyrek geçiyor,” dedi Farragut. “Hayır ben yılın hangi vaktinde olduğumuzu soruyorum,” dedi adam. “Sende şu takvimli saatlerden var. Tarihi öğrenmek istiyorum. Hadi bir göster, göster.” Farragut pahalı saatinin kayışını çözüp saati yabancıya uzattı, yabancı da onu cebine soktu. “Saatimi çaldı,” dedi Farragut gardiyana. “Demin saatimi çaldı.” “Ah, hakkaten mi?” dedi gardiyan. “Hakkaten saatini mi çaldı?” Sonra hırsıza dönüp sordu: “İznin ne kadardı?” “Doksan üç gün,” dedi hırsız. “Çıktığın en uzun süre bu mu?” “Sonuncudan öncekinde bir buçuk yıllığına çıkmıştım,” dedi hırsız. “Hayat mucizelerle dolu, değil mi?” diye sordu gardiyan. Ama Farragut bunların hiçbirini, görülecek ve duyulacak hiçbir şeyi algılamadı; kendini sadece dehşet içinde felç olmuş hissediyordu.

Peş peşe dizilip ahşap sıralı külüstür bir kamyonu bindirildiler ve duvarların iç tarafında kalan bir yoldan geçirildiler. Yoldaki bir dönemeçte Farragut hapishane grilerine bürünmüş bir adamın ekmek kabuklarıyla bir düzine güvercini beslediğini gördü. Bu görüntü ona olağanüstü bir gerçeklik, bir akli başındalık vaadi sunuyordu. Adam bir mahkûmdu, o da ekmek de güvercinler de, hiçbiri istenmiyordu ama ekmek kabuklarını kuşlarla paylaşan adam imgesi Farragut’ın anlamadığı bir nedenden insana ilk çağları anımsatıyordu. Farragut adamı olabildiğince uzun süre seyredebilmek için kamyonu ayağa kalktı. Girdikleri binada, tavandaki su borusunda gümüş rengi, lekeli bir Noel çelengi gördüğünde de benzer şekilde etkilendi. Banal bir ironiydi ama kuş besleyen adam gibi bu da içinde bir mantık zerresi barındırıyordu sanki. Noel çelenginin altından geçip yazı tablalı sandal-

yelerle döşenmiş bir odaya girdiler; bacakları kırık, cilası soyulmuş, tablasına baş harflerle müstehcen laflar kazanmış olan sandalyeler Falconer'daki diğer her şey gibi belediye çöplüğünden toplanmışa benziyordu. İlk inceleme, Farragut'ın daha önce yattığı üç uyuşturucu bağımlılığı kliniğinde girdiği bir psikolojik testti. "Kapı kollarındaki mikroplardan korkar mısınız?" diye okudu, "Balta girmemiş ormanda kaplan avlamak ister misiniz?" Bunun ironisi kuş besleyen adamın ve boruya asılı gümüş Noel çelenginden çok daha az etkileyici, çok daha az dokunaklıydı. Beş yüz soruyu cevaplamak yarım günlerini aldı, sonra da sıraya dizilip yemekhaneye götürüldüler.

Burası tutukevindeki yemekhaneden çok daha eski ve büyüktü. Tavan boyunca I-kirişler uzuyordu. Pencere pervazındaki teneke maşrapada bulunan mumçiçeklerinin renkleri mekânın kasveti karşısında yakıcı duruyordu. Farragut teneke bir kaşıkla ekşimiş yemek yedi ve kaşığıyla tabağını pis suyun içine bıraktı. Sessizliği idare sağlıyordu ama onlar kendileri bir ayırım oluşturmuşlardı, siyahlar kuzeyde, beyazlar güneyde, İspanyolca konuşanlar da ikisinin ortasındaydı. Yemekten sonra Farragut'ın fiziksel, dinî ve mesleki özellikleri incelendi, ardından, uzun bir gecikmeden sonra da tek başına bir odaya götürüldü; burada ucuz takım elbiseli üç adam kırık dökük bir masanın başında oturuyordu. Masanın her iki ucunda üstüne kılıf geçirilmiş bayraklar vardı. Solda bir pencere vardı, Farragut oradan mavi gökyüzünü görebiliyordu ve bir yerlerde, bu göğün altında bir adamın hâlâ güvercin besliyor olabileceğini düşündü. Baş, boynu ve omuzları ağrımaya başlamıştı, bu yeni mahkemeye vardığı sırada iki büklüm olmuştu; kendini ufak tefek, kavruk bir adam gibi, küstahlığın nasıl ihtişamlı bir şey olduğunu hiç deneyimlememiş, tatmamış ya da hayal etmemiş biri gibi hissediyordu.

Uyuşturucu bağımlısı Profesör Ezekiel Farragut, kardeş katlinden on yıl hapse mahkûm olur. Karısının azap verici ziyaretlerinin, hapisane yaşamının vahşi tekdüzeliğinin ve hafızanın ağır yükünün ortasında insanlığını korumaya, kefareti ödemeye çabalamaktadır.

Falconer Hapishanesi'nde Cheever, edebiyatında önemli bir yer kaplayan banliyöden uzaklaşıyor. Ama parmaklıkların ardında bir hapisane romanından çok daha fazlasını yazıyor. Farragut'ın hikâyesinde kendi korkularıyla, kendi karanlığıyla yüzleşen yazar, özgürlüğü, insanın kendi zihninin ve bedeninin içinde özgür olabilme çabasını anlatıyor. Cheever'ın birçoklarıncı başyapıtı sayılan ve hakkında en çok yazılan eserlerinden biri olan *Falconer Hapishanesi*, insanlık durumu üzerine büyüleyici bir kıssa niteliğinde.

"*Falconer Hapishanesi*, Amerikan ruhunun derin bir incelemesi – bir başyapıt."
– A. M. Homes

"Çağımızın en önemli romanlarından."
– *The New York Times*

"John Cheever büyüklü bir gerçekçi ve ısıtılı öykülerinde, *Bullet Park*'la *Falconer Hapishanesi* gibi eşsiz romanlarında karşılaştığımız üstübu, savaş sonrası Amerikan edebiyatının diğer bütün öncü yazarlarının üslubu gibi renkli ve özgün."
– Philip Roth

